

Justisdepartementet

Oslo, 1. oktober 2018

Deres ref.: 18/2045

HØRINGSUTTALELSE FRA RETTSPOLITISK FORENING – ENDRINGER I STRAFFEPROSESSLOVEN OG I FORSKRIFT OM OPPHOLD I POLITIARREST - HØRING

1 Innledning

Det vises til departementets høringsbrev av 21. juni 2018 om endringer i straffeprosessloven og i forskrift om opphold i politiarrest.

Rettspolitisk forening (Rpf) er en uavhengig forening bestående av jurister, studenter i juridiske fag og andre interesserte. Foreninga arbeider blant annet for å forsvare rettsstatlige verdier og for å bedre den rettslige situasjonen for sosialt vanskeligstilte grupper.

Rettspolitisk forening støtter departementets vurdering av at det er behov for å endre fristen for fengslingsfremstilling før NOU 2016:24 Ny straffeprosesslov er ferdig behandlet, og er positiv til en presisering av fremstillingsfristen for fengsling som harmoniserer med internasjonal rett. Norge har blitt kritisert av FNs menneskerettighetskomité for vår praksis med isolasjon i politiarrest, og foreninga mener derfor også at det er nødvendig å sette i verk tiltak mot isolasjonsvirkninger før NOU 2016:24 er ferdig behandlet.

I det følgende vil vi knytte noen kommentarer til de foreslåtte endringene.

2 Kommentarer til de foreslåtte endringene

2.1 Om den foreslåtte endringen av straffeprosessloven § 183

Rettspolitisk forening er enig med departementet i at det er nødvendig med en presisering av fremstillingsfristen for fengsling i straffeprosessloven § 183. En endring som foreslått vil harmonisere med internasjonal rett, være i tråd med gjeldende praksis, samt ha en pedagogisk virkning.

2.1.1 Om ordlyden i ny § 183 første ledd

Det er i høringsnotatets punkt 2.5 foreslått to alternativer til ny ordlyd i § 183 første ledd. I alternativ 1 er det foreslått at fremstillingsfristen settes til “senest den andre dagen”. I alternativ 2 er det foreslått at fremstillingsfristen settes til “innen 48 timer”, og “aldri senere enn den [andre/tredje] dagen etter pågripelsen”.

Rettspolitisk forening mener det er hensiktsmessig at en endring av straffeprosessloven § 183 første ledd skjer som foreslått i alternativ 2.

Foreningas oppfatning er at en frist satt til “innen 48 timer” på en bedre måte enn “senest den andre dagen” angir en hovedregel for fremstillingsfristen, der hovedregelen ikke lar seg manipulere av pågripelsestidspunktet. En hovedregel om at fremstilling må skje innen 48 timer er i tillegg i tråd med foreningas oppfatning av hvordan SP. art. 9 nr. 3 skal forstås, basert på FNs menneskerettighetskomité's uttalelser.

Det er i alternativ 2 tatt inn en foreslått lengstefrist gjennom formuleringen “aldri senere enn den [andre/tredje] dagen etter pågripelsen”. Foreninga mener fraværet av en absolutt lengstefrist vil være egnet til å understreke at fremstilling skal skje innen 48 timer. Det fremkommer av høringsnotatet at man ved fravær av en lengstefrist risikerer å åpne for en lengre tidsbruk i praksis enn etter gjeldende rett. Foreninga kan derfor forstå behovet for å lovfeste en absolutt lengstefrist. Dersom en absolutt lengstefrist skal tas inn i bestemmelsen, er det foreningas oppfatning at denne bør lyde: “aldri senere enn den *andre* dagen”.

Vilkåret for å kunne overskride fristen på 48 timer er etter forslaget i alternativ 2 når fristoverskridelse er “påkrevd”. Det følger av FNs menneskerettighetskomité's uttalelser at unntak fra 48-timersfristen bare kan skje i “absolutely exceptional circumstances”. Det påpekes i høringsnotatet at “påkrevd er ment å understreke en høy terskel”. Foreninga forutsetter at departementet gjennom denne formuleringen mener at en lovlig oversittelse av 48-timersregelen innebærer samme terskel som FNs menneskerettighetskomité har lagt til grunn.

2.2 Om de foreslåtte endringene i forskrift 30. juni 2006 nr. 749 om bruk av politiarrest

Rettspolitisk forening mener det er et prinsipielt problem at arrestceller er utformet som glattceller. Dette burde vært adressert i et forslag som tar sikte på å minske isolasjonsvirkningene av opphold i politiarresten. Når departementet argumenterer for at det er behov for å gjøre unntak fra fristen for å overføre en arrestant fra politiarresten til kriminalomsorgen, bør det også tas sikte på å minske belastningen det er å sitte i politiarrest ved å utforme politiarresten på samme måte som en vanlig fengselscelle.

Videre mener foreninga at ordlyden for fristen i forskriften om politiarrest § 3-1 bør tilsvare ordlyden i bestemmelsen om fristen for fengslingsfremstilling, slik at det også her fremgår at fristen er 48 timer. Begrepet "48 timer" er mer presist enn "to døgn", og dette vil derfor gjøre det tydelig når fristen er oversittet på en slik måte at dette må begrunnes i forhold som nevnt i unntaksbestemmelsen.

Rettspolitisk forening støtter departementets syn om at plikten til løpende å vurdere tiltak som kan avhjelpe isolasjonsvirkninger bør fremgå særskilt. Foreninga er også positiv til forslaget om utvidet adgang til besøk, samkvem med andre arrestanter og tilgang til personlige eiendeler.

Til slutt støtter Rettspolitisk forening forslaget om å skille mellom innsatte i fengsler og innsatte i politiarrest ved å innføre begrepsbruken "arrestanter" for sistnevnte. Dette skillet underbygger uskyldspresumsjonen, som er særlig viktig å ivareta for personer som sitter i politiarrest.

Eventuelle spørsmål kan rettes til Yngve Gran Andersen på tlf. 92 81 58 83 eller Tonje Lilaas Larsen på tlf. 97 15 85 92, eller e-post styret2@rpf.no.

Med vennlig hilsen

For Rettspolitisk forening

Yngve Gran Andersen og Tonje Lilaas Larsen